

Vlatka Lemić, *Arhivi i digitalno doba* (Zagreb: Naklada Ljevak, 2019), 220 str.

Godine 2019. objavljena je u izdanju Naklade Ljevak knjiga *Arhivi i digitalno doba* autorice Vlatke Lemić. Knjiga obuhvaća pet većih poglavlja: *Suvremeno arhivsko okruženje* (str. 11-54), *Otvoreni arhivi i javni programi* (str. 55-92), *Arhivi i zajednica – arhivi u zajednici* (str. 93-134), *Digitalni arhivi i arhivske platforme* (str. 135-160), *Suradnja i umrežavanje* (str. 161-186). Svako od tih poglavlja uključuje više podnaslova.

U prvom poglavlju (*Suvremeno arhivsko okruženje*) arhivi su promatrani u kontekstu novih zadaća koje za njih proizlaze iz dinamičnoga razvoja digitalnih tehnologija i informacijskoga društva. To se ponajprije odnosi na očekivanja da kao informacijske ustanove budu servis javne uprave i svojih osnivača u upravljanju dokumentacijom i njezinoj zaštiti te da pomoću suvremenih tehnologija i novih usluga osiguravaju bolju dostupnost, vidljivost i prezentaciju arhiva i arhivskih izvora u javnosti. Opisane su konkretne aktivnosti usmjerene na digitalizaciju arhivskih izvora, primjenu novih tehnologija u njihovoj promociji i korištenju, jačanje kompetencija arhivske struke i repozicioniranje arhiva u društvu općenito, koje provode Međunarodno arhivsko vijeće (International Council on Archives, ICA), kao krovna svjetska strukovna organizacija, te europska arhivska zajednica u okviru stručnih tijela Europske unije i drugih suradničkih mreža: Europski odbor nacionalnih arhivista (European Board of National Archivists, EBNA), Europska arhivska grupa (European Archives Group, EAG), DLM Forum, EURBICA – europski ogranak Međunarodnoga arhivskoga vijeća, ICARUS – Međunarodni centar za arhivistička istraživanja (International Center for Archival Research) i dr. Unutar toga širega konteksta opisani su organizacija i osnovna obilježja arhivske djelatnosti u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na digitalizaciju kulturnoga nasljeđa, koja je u posljednjih dvadesetak godina postala sastavni dio nacionalnih kulturnih politika i programa, kao i planova i aktivnosti kulturnih ustanova.

Drugo poglavlje (*Otvoreni arhivi i javni programi*) posvećeno je sudjelovanju hrvatskih arhiva u javnim manifestacijama i programima, kulturnim, znanstvenim i društvenim događanjima, umrežavanju s povijesno-kulturnim i obrazovnim ustanovama te drugim aktivnostima vezanima uz njihovo predstavljanje javnosti i povećanje vidljivosti u lokalnoj i široj zajednici. U više tematskih podcjelina opisani su izdavaštvo, izložbena djelatnost, kulturne aktivnosti i programi predstavljanja u javnosti (organizirani posjeti, predavanja i okrugli stolovi, prigodni datumi posvećeni nasljeđu i dr.), edukativni i pedagoški programi te digitalna dostupnost i usluge (*online* izložbe, *online* opisi i zbirke gradiva, tematski portali i sl.).

Sudjelovanjem arhiva u kulturnom životu i oblikovanju identiteta zajednice autorica se bavi i u trećem poglavlju (*Arhivi i zajednica – arhivi u zajednici*)

opisujući sudjelovanje arhiva u različitim znanstveno-istraživačkim projektima te suradničkim platformama povezivanja arhivskih izvora s izvorima u drugim kulturnim i znanstvenim ustanovama radi stvaranja zajedničkih korisničkih sadržaja i mreža kulturnoga nasljeđa (ENArC, Co:op, APENet, APEx, prekogranični projekti hrvatskih i slovenskih arhiva SIHeR, Acta Croatica i dr.). Posebnu pažnju autorica pridaje još uvijek nedovoljno iskorištenom potencijalu hrvatskih arhiva u vezi s uključivanjem u programe i aktivnosti poticanja kreativnoga i kulturnoga stvaralaštva radi podizanja gospodarskoga rasta i zapošljavanja te kulture kao vitalnoga elementa međunarodnih odnosa u Europi (“kreativni arhivi”).

U četvrtom poglavlju (*Digitalni arhivi i arhivske platforme*) detaljno predstavlja – u prethodnim poglavljima već mjestimice spomenute – raznovrsne tematske portale, baze podataka, digitalne platforme, virtualne zbirke i druge mogućnosti *online* pristupa obavijesnim pomagalima i samomu arhivskomu gradivu nastale u okviru europskih arhivskih projekata i suradničkih mreža: Europski arhivski portal, kartografski portal Mapire, digitalne platforme Monasterium i Topoteka i dr. U posebnom podpoglavlju autorica daje osvrt na digitalizaciju u hrvatskim arhivima, informatizaciju rada arhiva i uspostavljanje arhivske informacijske mreže od pokretanja nacionalnoga arhivskoga informacijskog sustava ARHiNET 2006. godine do danas. Ispravno primjećuje da je prateći rad hrvatskih arhiva i njihovih službenih dokumenata, planova i izvještaja, vidljivo postojanje svijesti o važnosti digitalizacije, da postoje brojne praktične aktivnosti na tom području, no u vrlo različitom opsegu i s vrlo različitim rezultatima. Također, možemo se složiti i s ocjenom da je podatke o digitalizaciji, kao i informacijskoj infrastrukturi u hrvatskim arhivima, teško objediniti i sustavno prikazati s obzirom na tekuće stanje informacijskoga i evidencijskoga sustava arhivske službe, odnosno nedostatak sustavnoga planiranja i praćenja rada arhiva prema jedinstvenim pokazateljima, što je jedan od najvećih i najdugoročnijih problema hrvatske arhivske službe.

Kao i na samom početku knjige, u posljednjem, petom poglavlju (*Suradnja i umrežavanje*) autorica ponovno upućuje na činjenicu da se u suvremenom okruženju od svih arhiva i arhivske struke očekuje stručna i dinamična prilagodljivost društvenim promjenama u pravnom, tehnološkom i organizacijskom smislu, kao i praćenje suvremenih tehnoloških i društvenih trendova. Drugim riječima, sastavnim odrednicama djelovanja arhiva postalo je promoviranje otvorenoga pristupa arhivima i arhivskomu gradivu, razvoj i implementacija digitalnih tehnologija i uključivanje u globalne integracije. U tom kontekstu, u više tematskih podcjelina autorica daje osvrt na interdisciplinarnost u hrvatskoj arhivskoj praksi, tj. suradnju sa sektorima i stručnjacima drugih profila (DLM Forum, međunarodni projekt InterPARES, uključivanje državnih arhiva u projekte Digitalizacija kulturne baštine i Centar dijeljenih usluga, projekti u okviru AKM zajednice, Archival Education and Research Initiative – AERI, UNESCO PERSIST, Time Machine: Big Data of the Past i dr.) te potrebu za profesionalizacijom

i stručnim usavršavanjem hrvatskih arhivista kao bitnim preduvjetima za prilagodbu novomu okruženju djelovanja i novim načinima nastanka gradiva, njegove uporabe i upravljanja njime.

Opisano u pet osnovnih poglavlja autorica dopunjuje s nekoliko priloga (dodataka) na kraju knjige te stotinjak crno-bijelih ilustracija i tablica (3 tablice, 127 slika). U prilogima donosi detaljan opis stručnih tijela Međunarodnoga arhivskoga vijeća (str. 189-193), pregled mreže državnih arhiva u Hrvatskoj (str. 194-195), izbor iz stručnih izdanja hrvatskih arhiva (str. 196-199), izbor iz objavljenih izložbenih kataloga hrvatskih arhiva (str. 200-210) i izbor iz digitalnih izložbi i izdanja hrvatskih arhiva (str. 211).

Knjiga je vrlo kvalitetno grafički oblikovana. Napisana je sažeto, pregledno i jasno. To metodološki odgovara jednomu od osnovnih ciljeva njezina objavljivanja – pridonijeti upoznavanju šire javnosti s arhivima i njihovom djelatnošću. S druge strane, knjiga može poslužiti hrvatskim arhivima i njihovim stručnim djelatnicima kao vodič kroz aktualne strateške dokumente, stručne smjernice, projekte i suradničke platforme na području informatizacije i digitalne transformacije arhivske djelatnosti i unaprjeđenja programa namijenjenih javnosti, te potaknuti njihovo uključivanje u već postojeće ili nove inicijative na tom području. Kao što i sama autorica naglašava na više mjesta, kroz opisana poglavlja i pripadajuće im podnaslove, u pojedine je teme pružen samo osnovni uvid (primjerice izdavaštvo, izložbena djelatnost), što treba shvatiti kao poticaj za njihovu daljnju obradu kroz znanstvene radove ili zasebne knjige.

Nenad Bukvić